

HÄNT & TÄNKT januari 2023

Efter en relativt mild höst kom vintern med en rejäl snöstorm lagom till samfundets Höstmöte. Det var få som vågade sig ut på dåligt plogade vägar. I Gamla stan piskade snön hårt från öster. Trots det kunde vi genomföra ett väldigt fint årsmöte med prisutdelning till de gymnasieelever som vunnit skrivartävlingen *Min Stockholmskildring*, musik av Staffan Hellstrand och tal av kommunfullmäktiges ordförande i Stockholm Olle Burell.

Omvärldsläget är kärvt och hotfullt. Ryssland fortsätter sitt fruktansvärda krig i Ukraina som modigt försvarar sig mot angriparen. EU strävar efter att göra sig kvitt beroendet av rysk gas och bistår Ukraina tillsammans med medlemsstaterna på många olika sätt, även militära.

Styrelsen har initierat en omfattande utvärdering av Samfundet S:t Eriks verksamhet och organisation med extern hjälp. En första redovisning av det arbetet fick vi på årsmötet, en andra på höstmötet. Utvärderingen syftar till att stärka Samfundet S:t Eriks organisation inför framtiden och att ge oss bättre verktyg i arbetet för kulturarvet. Under våren kommer medlemmarna i Samfundet S:t Erik att få svara på en enkät som Kantar Sifo håller i.

Samtidigt fortsätter Samfundet S:t Eriks styrelse som vanligt att lägga ned ett omfattande arbete på våra högkvalitativa yttranden över stadsplaneärenden i Stockholm. Vi bidrar här med vårt kunnande till att värna kulturarvet och att med domstolarnas hjälp reda ut var gränserna går. Högsta domstolen har gett Samfundet S:t Erik klagarätt i enlighet med Århuskonventionen. Både Mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen har vid flera tillfällen gett oss rätt.

Den 28 mars ska Samfundet S:t Erik genomföra ett nytt heldagsseminarium i samarbete med ArkDes och ArkDes vänner. Denna gång är det vår årsbok 2021 om Postmodernismen som ska stå i fokus. Perioden kontrasterar mot den stränga och ofta storskaliga rationalismen under rekordåren. På stadsbyggnadskontoret sökte planarkitekterna förebilder i den då pågående debatten om den europeiska staden och i Stockholms egen historia i det tidiga nittonhundratalet. Stadsplanerna blev rumsliga i Hallmans anda, gestaltungsprogram med kvalitetskrav etablerades och varsamhet introducerades som ett långsiktigt hållbart alternativ när den äldre bebyggelsen renoverades. Bestämmelser till skydd för kulturarvet infördes i lagstiftningen. Arkitekturen blev lekfull med mycket färger och former. Nu är de postmoderna husen i behov av renovering och även detta kulturarv är hotat.

Den 26 april äger Samfundets S:t Eriks årsmöte rum i Börssalen, Gamla stan.

Årets årsbok kommer att handla om den fastighets- och byggnadsanknutna konsten. Konstnärlig utsmyckning av bostadshus, skolor och offentliga byggnader tog fart under inflytande av Arts and Crafts vid slutet av 1800-talet och blev en statlig angelägenhet med en-procentsregeln 1937 som även andra offentliga aktörer tog efter. Konsten i Tunnelbanan i Stockholm är världsberömd. Förvaltning av den här typen av konst är en lika angelägen fråga som förvaltning av byggnader. Ägarbyten och

upprustningsbehov har resulterat i att mycket är hotat av rivning eller okänslig renovering. Årsboken är ett led i Samfundet S:t Eriks arbete till att synliggöra och försvara av kulturarvet.

Välkomna till vårens verksamhet!
Monica Andersson
Ordförande Samfundet S:t Erik

MEDDELANDEN FRÅN KANSLIET

Lite längre svarstid och kortare programperiod

Vi är en person kort på kansliet några veckor framöver, vilket kan göra att det tar lite längre tid än vanligt att få svar från oss. Programperioden är därmed också nedkortad till att gälla februari till början av april.

Ny på kansliet

Vi hälsar Cecilia Sundström välkommen som kommunikatör hos Samfundet S:t Erik.

Håll utkik på vår webbplats! www.samfundetsterik.se.

Vi ber er att hålla er à jour med förändringar i program och andra föreningsangelägenheter genom att regelbundet besöka vår webbplats.

Medlemsbrev och Infoblad via e-post

Nu går vi över till digitala utskick. Anledningarna är flera, ökning av pappers- och portokostnader, glesare postutdelning samt en ökad miljö- och hållbarhetsmedvetenhet. Vi ber er därför att lämna er e-postadress till oss.

Du som även fortsättningsvis vill få informationsbladet med reguljär post anmäler det till kansliet.

Vänmuseer och samarbetspartners

Stadsmuseet och Medeltidsmuseets vårprogram släpptes den 10 januari. Botanisera i det och boka vandringar och föreläsningar ur deras stora utbud. Stadsmuseets stora utställning våren 2023 är "Vi som byggde Stadshuset". Missa inte Medeltidsmuseets sista utställning "Mellan fabel och fauna" innan museet stänger.

För program och utställningar hos våra samarbetspartners se respektives webbplats Strindbergsmuseets och K.A. Almgrens sidenväveri.

Museernas medlemsrabatter:

- *10% i Stadsmuseets & Medeltidsmuseets butiker
- *50% på Stadsmuseets stadsvandringar (1 biljett/medlem)
- *50% på visning av Stadsmuseets & Medeltidsmuseets museilägenheter (1 biljett/medlem)
- *50% på entréavgiften till K. A. Almgrens Sidenväveri, samt 10% i museibutiken
- *50% på entréavgiften till Strindbergsmuseet, 10% i museibutiken samt 20 kr rabatt på arrangemang

---

GDPR

Om dataskyddsförordningen GDPR, och hur vi hanterar dina personuppgifter kan du läsa om på vår hemsida.

ANMÄLAN TILL PROGRAM

Anmälan till medlemsprogrammen sker till Samfundet S:t Eriks kansli **tidigast onsdag 1 februari kl 10.00** (om ej annat anges) per e-post kansli@samfundetsterik.se.

Obs! Anmälningar inkomna före utsatt tid beaktas ej.

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks **bankgiro 820-1550**.

Tack för att du meddelar återbud! Vi har som regel reservlistor till de olika arrangemangen, så i det fall du får förhinder tar gärna en av dessa reserver din plats.

Avbokningar inkomna senare än fem arbetsdagar före avsett arrangemang återbetalas inte.

En inte betald deltagaravgift betyder inte att du avbokat din plats. Utevaro utan föränmälan kan komma att efterdebiteras.

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Obs! 1 plats per medlemskap och endast medlemmar.

När vi samarbetar med Stadsmuseet och Medeltidsmuseet, vilket gäller föredrag och föreläsningar, kan person som inte är medlem köpa biljett genom museerna då de har en pott biljetter att sälja till allmänheten.

Från och med nästa programperiod kommer anmälningar till medlemsprogrammen ske på Samfundets hemsida.

KALENDARIUM februari–april 2023

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Onsdag 1/2	Anmälan öppnar kl 10.00
Onsdag 14/2	<i>Vällingby – den första ABC-staden</i> (vandring)
Onsdag 23/2	<i>Norrtullsgatan</i> (vandring)
Onsdag 8/3	<i>Kroppens apostlar</i> (föredrag)
Tisdag 14/3	<i>Tillbaka till Underjorden</i> (föredrag)
Onsdag 22/3	<i>Vällingby – den första ABC-staden</i> (vandring)
Torsdag 23/3	<i>Norrtullsgatan</i> (vandring)
Tisdag 28/3	Postmodernismen (Seminarium) Save-the-Date
Torsdag 29/3	<i>Jugendportaler i Stockholm</i> (föredrag)
Onsdag 5/4	<i>Råd och menighet: Stockholms kollektiva styrelseform från Sten Sture d.ä. till Gustav Vasa</i> (föredrag)
Lördag 22/4	Kulturnatt Stockholm
Onsdag 26/4	Årsmöte

Obs! Obligatorisk anmälan: kansli@samfundetsterik.se **tidigast onsdagen den 1 februari kl 10.00**

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks **bankgiro 820-1550**.

Endast 1 plats per medlemskap.

Glöm ej att besöka vår hemsida för eventuella programändringar!

VÄLLINGBY – DEN FÖRSTA ABC-STADEN

När Vällingby centrum invigdes i november 1954 kom 75.000 personer från när och fjärran och deltog i firandet på torget. Stockholmarna tog tunnelbanan för att shoppa i de moderna varuhusen och arkitekter och stadsplanerare kom resande för att lära sig hur man bygger en ny stad. Men tiden har inte stått stilla. Vällingby fortsätter att vara ett levande drama.

Ulrika Sax som leder vandrigen är stockholmsforskare och har skrivit flera böcker om stadens utbyggnad och om hur människor lever och bor utanför tullarna.

När: Tisdag 14 februari kl 11.00-12.45 ca
Onsdag 22 mars kl 11.00-12.45 ca

Samling: Framför biograf Fontänen, Vällingbytorget 39

Kostnad: 120 kr

NORRTULLSGATAN

Vid den stora landsvägen mot Norrtull låg malmgårdar, världshus och till och med ett stort tivoli. Under 1800-talet kom sedan bryggerier, barnhem, skolor och stenstaden byggdes upp. Norrtullsgatan tar vid där Drottninggatan slutar vid Observatorielunden. Här ligger Studentpalatset, på Norrtullsgatan 2 där vi samlas och vandrar hela vägen ner till tullstugorna.

Med **Maj Sandin**, som ciceron vandrar vi längs med Norrtullsgatan och upptäcker gatans olika tidsepoker.

När: Torsdag 23 februari kl 13.00-14.30 ca
Torsdag 23 mars kl 16.30-18.00 ca

Samling: Norrtullsgatan 2. Studentpalatset.

Kostnad: 120 kr

KROPPENS APOSTLAR

Kvinnliga gymnastikdirektörer 1864-2020

I boken *Kroppens apostlar* redogör Hans Bolling och Leif Yttergren för kvinnliga gymnastikdirektörers livsöden och karriärer från 1864 till 2020. I dag är det stora inflytande den svenska gymnastiken haft på internationell kroppskultur något okänt för de flesta. Men det fanns en tid då Stockholm var ett internationellt kroppskulturellt centrum och kvinnor som utbildats vid Gymnastiska centralinstitutet var välrenommerade och efterfrågade experter långt bortom Sveriges gränser.

Föreläsare: Fil dr **Hans Bolling** och docent **Leif Yttergren** som tidigare i flera alster skildrat idrottshistoriska teman.

När: Onsdag 8 mars kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3

Kostnad: 60 kr

TILLBAKA TILL UNDERJORDEN: 80/90-talens klubbrevolution i Sverige.

”Tillbaka till Underjorden” handlar om de hjältar som drev klubbar, spelade musik, målade backdrops, stod i garderoben och fyllde i studiecirkelpapper på 1980- och 90-talens underjordiska scener. De som skapade alternativ klubbkultur i nedlagda fabriker och andra nydanande platser. Ett myller och en mångfald av svennar, lantisar, afros, juggar och brats. hippies och entreprenörer, slackers och konstnärer. Många av dessa klubbkulturens hjältar och eldsjälur har osynliggjorts och tidigare inte kommit till tals.

Boken fördjupar och gräver vidare i historien utifrån frågor författarna väckt i samband med sina tidigare uppmärksammade böcker *DJ-liv* (2016) och *Från Diskofeber till Rejshysteri* (2020). Genom drygt 100 intervjuer beskrivs delar av de alternativa och underjordiska musikscenerna under 80- och 90-talen. Berättelsen handlar om vad som sker alldeles i början när den globala klubbmusiken möter det svenska folkhemmet.

Föreläsare: **Anna Gavanoas**, socialantropolog och författare **Anna Öström**, utredare Brottsförebyggande rådet och författare

När: Tisdag 14 mars kl 18.00-19.00

Samling: Sevenbomsalen, Stadsmuseet, Ryssgården

Kostnad: 60 kr

JUGENDPORTALER I STOCKHOLM

Stockholm ungdomportaler. Stockholm har många intressanta ungdomportaler, flera än man ofta tror. Portaler som i form och ornamentik berättar om den moderna tidens begynnelse kring sekelskiftet 1900. Vilka var arkitekterna, varför alla dessa nya motiv och stora variationer? Fransk Art Nouveau, engelsk Arts and Craft och svensk nationalromantik.

Föreläsare är **Rikard Larsson**, författare, stenkonservator och fotograf.

När: Onsdag 29 mars kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3

Kostnad: 60 kr

RÅD OCH MENIGHET:

Stockholms kollektiva styrelseform från Sten Sture d.ä. till Gustav Vasa.

Stockholm borgare tog ett kollektivt ansvar för stadens politik och administration under medeltiden. Under de senaste åren har Sofia Gustafsson forskat om Stockholm menighetsrepresentation, ”de 24 (senare 48) av menigheten”, samt om stadens ämbetsmän, från kvartermästare och föreståndare för Sjalagården till kämnärer och borgmästare. Ny upptäckt presenteras; att ämbetsställningen var avgörande för vilka som avrättades i Stockholms blodbad.

Föreläsare är **Sofia Gustafsson**, medeltidshistoriker och bitr professor Linköpings universitet.

När: Onsdag 5 april kl 18.00–19.00 (ca)

Samling: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren 3

Kostnad: 60 kr

ÅRSMÖTE 2023

Samfundet S:t Eriks årsmöte äger rum onsdagen den 26 april 2023 kl. 18.00 i Börshuset, Börssalen, Gamla stan. Kallelse med årsmötesprogram, dagordning samt årsredovisningen för 2022 kommer att anslås på samfundets webbplats och skickas ut i god tid före årsmötet.

Inför val av styrelse, valberedning och revision vid årsmötet 2023

Ordförande vald tom 2023

fil dr statsvetenskap Monica Andersson, invald 2010

Ordinarie ledamöter valda tom 2023

civ ek Folke Dellström, skattmästare, invald 1989.
arkitekt Susanne Ingo, vice ordförande, invald 2005
journalist Lena Adelsohn Liljeröth, invald 2021

Ordinarie ledamöter valda tom 2024

antikvarie Suzanne Lindhagen, invald 2009 obs till 2023
bebyggelseantikvarie Sebastian Ulvgård, invald 2018
jurist Knut Weibull, invald 2022

Suppleanter valda tom 2023

landskapsarkitekt Jonas Berglund, invald 2009
antikvarie Ann-Charlotte Backlund, invald 2022

Suppleanter valda tom 2024

bebyggelseantikvarie Stina Hagelqvist, invald 2020
kulturhistoriker Sofia Meurk, invald 2020

Ordinarie revisorer valda tom årsmöte 2023

auktor revisor Josefine Fors, vald 2022
konstvetare Hedvig Schönback, vald 2018

Revisorssuppleanter valda tom årsmöte 2023

Vakant
byggnadsantikvarie Stephan Fickler, vald 2010

Valberedning, valda tom årsmöte 2023

byggnadsantikvarie Maria Lorentzi, ordförande invald 2022
arkitekt SIR/MSA Cecilia Sagrén, invald 2022
antikvarie/ärkeolog Lisa Johansson Sarban, invald 2018
arkitekt Laila Reppen, sekreterare, invald 2022

Förslag till styrelse och valberedning

Medlem som önskar framföra förslag till nya ledamöter av styrelsen eller valberedning kontaktar valberedningen valberedning@samfundetsterik.se senast 17 februari 2023.

Samfundets S:t Eriks belöningsplakett och pris

Medlems förslag till kandidat till plaketten ska vara styrelsen tillhanda senast den 17 februari 2023.

Övriga ärenden till styrelsen

Medlem som vid årsmötet önskar framföra frågor och motioner ska sända dessa till styrelsen för beredning senast den 28 februari 2023.

Stockholm i januari 2023

Styrelsen för Samfundet S:t Erik

KULTURNATT

Stockholms historia och stadsutveckling är frågor som intresserar och engagerar! Under Kulturnatt Stockholm 2023 håller Samfundet S:t Erik öppet hus med representer från styrelsen närvarande. Vi arrangerar också visningar av kvarteret Cepheus' innergård och har bokrea!

Kvarteret Cepheus är det äldsta och största kvarteret i Gamla stan. På Samfundet S:t Erik initiativ sanerades det förslummade kvarteret åren 1934–1970. Under ledning av arkitekt Albin Stark revs 13 gårdshus och en sammanhängande innergård anlades, ritad av Sven A Hermelin och Inger Wedborn.

Visningstider av innergård: kl. 18.15, 18.45, 19.15, 19.45 (biljett löses på plats – obs! begränsat antal platser).

När: Lör 22 april kl 18.00-24.00

Var: Köpmangatan 5, nb (ingång från gatan)
Gamla stan

Kostnad: Fri entré

YTTRANDEN

Samfundet har sedan förra utskicket yttrat sig i nedanstående ärenden. Läs yttranden i sin helhet på vår hemsida under fliken "Yttranden", www.samfundetsterik.se.

- Överklagad detaljplan för Stallmästaregården m.m. i Solna stad. Yttrande över domstolens protokoll över syn 2022-09-06 på fastigheten Solna Haga 2:7. Mål nr P 719-22 (akt bilaga 32). Insänt 2022-09-22
- Byälvsvägen. Bagarmossen, Skarpnäck. Dnr 2020-05367. Granskning. Insänt 2022-09-26
- Norra Högalid, Yxan 4. Södermalm. Dnr 2016-14530 (Borgerskapet). Granskning. Insänt 2022-10-13
- Program för Fruängen. Dnr 2019-14311. Samråd. Insänt 2022-10-19
- Trängkåren 6 och 7, DN- och SWECO-huset, Marieberg. Dnr 2019-07418. Insänt 2022-11-07
- Djurgården 1:38 m.fl., Beckholmen. Dnr 2012-03013. Insänt 2022-11-07
- Del av Åkeshov 1:1, 2 m.fl., (intill kv Famnen). Bromma. Dnr 2017-17450. Insänt 2022-11-14
- Fatburen 1 m.fl., Söderhallarna. Dnr 2018-05872. Granskning. Insänt 2022-12-09
- Norra Djurgården 1:1, Uggleviksreservoaren i stadsdelen Ladugårdsgärdet, Dp. 2020-02200. Insänt 2023-01-03.

KONTAKT

Post-, besöks- och fakturaadress:

Samfundet S:t Erik, Köpmang 5, 111 31 Stockholm

Telefon: 08-21 09 24

E-post: kansli@samfundetsterik.se

Samfundet S:t Eriks styrelse nås via kansliet

KANSLI och social media

Öppettider: säkrast tisdag–torsdag kl 10.00–15.00

Webbplats: www.samfundetsterik.se

Facebook: www.facebook.com/Samfundetsterik/

Instagram: SamfundetStErik